

Hana Husenicová: Jak udržet češtinu v blízkosti ČR

Slovensko je dnes multikulturní zemí, která se hlásí k ideám interkulturního a interetnického dialogu a porozumění mezi majoritní společností a příslušníky různých národnostních menšin a etnických skupin. Přestože přítomnost Čechů na území dnešního Slovenska je zaznamenána už v nejstarší uherské kronice, až do vzniku samostatného Slovenska v roce 1993, česká menšina na Slovensku nebyla nikdy vydělována z majoritní společnosti, ale byla její součástí. Jazyková a kulturní blízkost obou národů proto v minulosti nevytvářela osobité komunity v některé lokalitě a dnes je poměrně rovnoměrně rozptýlená po celém území Slovenska. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 přicházeli na Slovensko hlavně odborníci a příslušníci české inteligence a jejich potomci zde žijí dodnes.

V roce 1993 se Češi na Slovensku stávají menšinou a zakládají občanská sdružení – české spolky – která jim pomáhají překonávat ekonomické problémy, vznikající po rozdělení republiky. Teprve v pozdějších letech organizují kulturní a společenské akce, zaměřené na udržování českého jazyka a prezentaci české kultury.

Na Slovensku existuje zákon č.270/1995 o státním jazyku Slovenské republiky, který upravuje i postavení českého jazyka. V zákoně se uvádí, že jazyk, který splňuje požadavek základní srozumitelnosti z hlediska státního jazyka, může se používat v úředním styku. Tento požadavek na Slovensku splňuje jen český jazyk. Proto orgány a právnické osoby jsou povinné přijmout listinu v jazyce splňujícím požadavek základní srozumitelnosti z hlediska státního jazyka – tedy v jazyce českém – když jde o listinu vydanou anebo ověřenou orgány České republiky.

V roce 1999 vstupuje na Slovensku do platnosti zákon 184/1999 o používání jazyků národnostních menšin. Mezi jazyky menšiny se podle tohoto zákona zařazuje i český jazyk. Dalšími jazyky jsou bulharský, chorvatský, maďarský, německý, polský, romský, rusínský a ukrajinský. Český jazyk podle současné slovenské legislativy má v tomto zákoně speciální postavení oproti ostatním menšinovým jazykům. V oblasti používání v úředním styku se český jazyk nepovažuje za jazyk menšiny. Tato úprava umožňuje používání českého jazyka na celém území Slovenské republiky v úředním styku bez jakýchkoliv omezení, v písemné i ústní komunikaci.

Podle uvedených zákonů by se dalo říci, že udržovat český jazyk na Slovensku není problém. Česká národnost je podle sčítání obyvatelstva v roce 2011 na 4. místě po menšině maďarské, romské a rusínské.

Příbuznost češtiny a slovenštiny má za následek vysokou asimilaci a počet obyvatel, kteří se hlásí k české národnosti stále klesá. České spolky, založené před 20 lety, působí dnes v různých regionech Slovenska. Složení a činnost všech spolků je obdobná. Český spolek Bratislava, kterého jsem členkou a od roku 2006 předsedkyní, má dnes 330 členů, kterých věk je nad 60 let, mladší se nám těžko

získávají. Mnozí žijí na Slovensku 50 let i více, někteří se narodili na Slovensku českým rodičům a navštěvovali slovenské školy. Na našich setkáních mluvíme česky, ale máme mezi námi mnoho příznivců, kteří mluví jen slovensky. Český jazyk se objevuje v médiích, různých filmech, zábavných a spravodajských programech, hlavně v souvislosti s prezentací událostí v České republice. V našem spolku uskutečňujeme okolo 20 kulturních akcí za rok a přizpůsobujeme je zájmu našich členů. Jsou to hlavně přednášky, hudební vystoupení, besedy s českými umělci a pro nejmladší – naše vnuky – jsou to „tvořivé dílny“, kde se seznamují s českými lidovými zvyky v období velikonoce a vánoc.

České spolky by však svoje aktivity nemohly uskutečňovat bez finanční podpory, kterou nám dává Úřad vlády SR z grantů v rámci programu „kultura národnostních menšin“ a MZV ČR formou peněžního daru

Jazyk se však vyvíjí a prochází změnou. Dalo by se říci, že mnozí naši členové mluví „archaickou“ češtinou. Začínáme proto na našich setkáních s programem „mluvíme česko – slovensky“, kde chceme účastníky seznamovat se změnami v českém pravopise, kde se ve stále větší míře nacházejí nová slova, převzatá z angličtiny a s nimi i pro nás neobvyklé slovní vazby.

Je tedy na nás, abychom se snažili mluvit česky v rodině a dali základy našim dětem a vnukům, kterým se český jazyk vzdaluje. Jazyk není pro nás jen prostředkem dorozumívání, ale je i předmětem kulturního dědictví.